

Två anteckningar ur ”Amerikanism och fordism”

Antonio Gramsci

SAMMANDRAG: Antonio Gramscis *Quaderni del carcere*, hans ”Anteckningsböcker från fängelset”, är verket som befäst hans berömmelse och inflytande på generationer av marxister. Tidskriften *Arkiv* bjuder härmed på en översättning av två av hans ”fängelse-anteckningar”, den första och andra ”paragrafen” ur hans anteckningsbok ”Amerikanism och fordism” som inte tidigare publicerats på svenska. Gramsci analyserar här den samtida kapitalistiska utvecklingen efter första världskriget, framför allt vad gäller det amerikanska inflytandet på Europa och de skilda förutsättningarna i den gamla och nya världen. Texten föregås av en kort introduktion av översättaren Samuel Levander.

NYCKELORD: marxism; amerikanism; fordism; kapitalism; *Quaderni del carcere*, ”Anteckningsböcker från fängelset”.

PUBLICERINGSHISTORIK: Översättning av § 1 och 2 ur ”Quaderno 22: Americanismo e fordismo” från Antonio Gramsci, *Quaderni del carcere. Vol. 3, Quaderni 12–29*, Valentino Gerratana (red.), Einaudi 1975.

FÖRSLAG PÅ KÄLLANGIVELSE:

Gramsci, Antonio (2021) ”Två anteckningar ur ’Amerikanism och fordism’”, i *Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys*, nr 13, s. 99–111. <https://doi.org/10.13068/2000-6217.13.4>

© svensk översättning: Samuel Levander/Arkiv förlag & tidskrift 2021
(publicerad 22 december 2021)

Artikeln distribueras enligt en upphovsrättslicens från Creative Commons: erkännande, icke-kommersiell, inga bearbetningar, som medger icke-kommersiell användning och spridning i oförändrat skick så länge källan anges.

Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys är en sakkunniggranskad vetenskaplig tidskrift för samhällsvetenskap och historia. Samtliga artiklar publiceras fritt tillgängliga på:

www.tidskriftenarkiv.se

Beständig länk: <https://doi.org/10.13068/2000-6217>

Den här artikeln finns tillgänglig i följande format:

PDF: via beständig länk, <https://doi.org/10.13068/2000-6217.13.4>

TRYCK: ingår i bokutgåva av numret, ISBN: 978 91 7924 358 6

Grafisk utformning och sidnumrering är identisk i pdf och tryck.

Samtliga artiklar i nr 13 (2021) nås via beständig länk,

<https://doi.org/10.13068/2000-6217.13>

Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys

ISSN: 2000-6217 (för elektronisk resurs)

ISSN: 2000-6225 (för tryckta nummer)

ges ut av

Stiftelsen Arkiv för främjande och spridning
av samhällsvetenskaplig och historisk forskning

genom

Arkiv förlag & tidskrift

Box 1559

SE-221 01 Lund

BESÖK: L Gråbrödersg 3 c, ipg

TEL: 046-13 39 20

ARKIV FÖRLAG: arkiv@arkiv.nu · www.arkiv.nu

TIDSKRIFTEN ARKIV: red@tidskriftenarkiv.se · www.tidskriftenarkiv.se

ANSVARIG UTGIVARE & CHEFREDAKTÖR: Sven Hort

ADMINISTRATIV REDAKTÖR: David Lindberg

REDAKTÖRER: Per Dannefjord, Lisa Kings, Zhanna Kravchenko,

Anna-Maria Sarstrand Marekovic

KLASSIKERAVDELNING

Två anteckningar ur
”Amerikanism och fordism”

ANTONIO GRAMSCI

Översättarens anmärkning

SAMUEL LEVANDER

När man närmar sig någon av Antonio Gramscis berömda ”fängelse-anteckningar” är det mycket tacksamt att först ha klart för sig vad för slags texter det rör sig om. Den som läser exempelvis ”Amerikanism och fordism” och väntar sig ett vanligt akademiskt arbete blir troligen både förvirrad och besviken. Texten är varken genomarbetad eller redigerad utan ger ett fragmentariskt intryck, den är ryckig och motsägelsefull. Man måste följaktligen ha viss kunskap om historien bakom hans *Quaderni del carcere*, ”Anteckningsböcker från fängelset”, för att till fullo kunna uppskatta arbetets unika perspektiv, dess dynamism och det oerhörda intellektuella kraftprov som det utgör.

Antonio Gramsci (1891–1937) var ledare för det italienska kommunistpartiet när han 1926 fängslades av Benito Mussolinis fascistiska regim. Åklagarens berömda uppmaning vid rättegången mot honom – ”i minst tjugo år måste vi förhindra den hjärnan från att verka” – visade sig som tur var inte bli profetisk, men verket som lämnats till eftervärlden är ofrånkomligen i stor utsträckning definierat och begränsat av författarens fängelsevistelse. Dess titel bör tas på allvar både vad gäller form och innehåll. Det rör sig just om anteckningsböcker från fängelset, något Gramsci sysselsatte sig med ensam i sin cell. Även om han naturligtvis var medveten om att de kanske en dag skulle nå omvärlden är hans texter väsensskilda från nästan alla andra vi möter, vilka har skrivits om och polerats oräkneliga gånger innan de getts ut. Dessutom var

den italienske filosofen och politikerns fysik en avgörande faktor – hans hälsa var bräcklig ända sedan barndomen och förvärrades naturligtvis i fängelset vilket ledde till hans förtidiga död. Trots detta är hans anteckningsböcker mycket omfattande, vilket gjorde det ännu mer omöjligt för honom att revidera dem på ett systematiskt sätt. På det viset förklaras texternas fragmentariska karaktär och speciella språkdräkt. Fängelset påverkade också idéinnehållet eftersom vakterna där var Gramscis första läsare. Detta faktum blir ibland ytterst påtagligt, till exempel när han talar i berömmande ordalag om Mussolinis agerande i senaten eller hylar ”verksamheten inom den korporativa ekonomins provinsiella rådsförsamlingar”. Andra gånger är censuren mer allmän – när Gramsci blir indirekt och använder en mängd omskrivningar för att inte uttrycka explicit socialistiska idéer anar man hans övervakares närvaro i texten, liksom spöken i ett hemsökt hus.

Den efterföljande texten utgör den första och andra ”paragrafen” av totalt sexton i den anteckningsbok som Gramsci gav titeln ”Amerikanism och fordism”. Här översatta från den italienska textkritiska standardtext som Valentino Gerratana satte samman 1975 och endast varsamt redigerade för läsbarhetens skull. Hela anteckningsboken kommer att ingå i en kommande samling med delar av Gramscis ”fängelseanteckningar” som är under utgivning i Arkiv förlags serie Moderna klassiker. För snart tjugofem år sedan, 1998, publicerades ett mindre antal andra ”paragrafer” ur ”Amerikanism och fordism” i tidskriften *Fronesis* första nummer i översättning av Magnus Wennerhag och granskade av Gunnar Sandin.¹

1. *Fronesis* nr 1 på temat ”Demokratisk ekonomi” finns fortfarande till försäljning. Urvalet ur Gramscis ”Amerikanism och fordism” går dessutom att ladda ner från tidskriftens hemsida tillsammans med Klas Gustavssons inledning till texten (se <http://fronesis.nu/wp-content/uploads/2015/08/FR00113.pdf> respektive <http://fronesis.nu/wp-content/uploads/2015/08/FR00112.pdf>).

Två anteckningar ur ”Amerikanism och fordism”

ANTONIO GRAMSCI

[§ 1]

En rad problem som behöver granskas under den generella och något konventionella rubriken ”Amerikanism och fordism”, efter att ha gett akt på det grundläggande faktumet att lösningarna på dessa nödvändigtvis implementeras och prövas inom ramen för det moderna samhällets motsägelsefulla villkor, vilket orsakar komplikationer, absurda positioner, ekonomiska och moraliska kriser som ofta närmar sig katastrof, etc.

I allmänna ordalag kan man säga att amerikanismen och fordismen härrör ur den inneboende nödvändigheten att åstadkomma organiseringen av en planerad ekonomi, och att de olika problem som undersöks här bör vara länkarna i den kedja som markerar övergången från den gamla ekonomiska individualismen till den planerade ekonomin. Problemen härrör från de olika formerna av motstånd som utvecklingsprocessen finner i sin väg, vilka kommer sig av inneboende hinder i både *societas rerum* och *societas hominum*.¹ Att ett progressivt försök initierats av den ena eller andra samhällliga kraften är inte utan fundamentala konsekvenser – de subalternas krafterna, som behöver ”manipuleras” och rationaliseras i enlighet med de nya ändamålen, gör ovillkorligen motstånd. Men det gör även vissa sektorer av de dominerande krafterna,

[1. ”Tingens samhälle” och ”människans samhälle”, det vill säga den naturliga och den mänskliga världen. Övers. anm.]

eller åtminstone vissa av deras bundsförvanter. Rusdrycksförbudet, som i Förenta staterna var en nödvändig förutsättning för att utveckla ett nytt slags arbetare anpassad till en ”fordiserad” industri, föll på grund av oppositionen från marginella och förlegade krafter, absolut inte på grund av motstånd från industrimän eller arbetare. Etc.

En förteckning över några av de viktigaste eller i huvudsak intressantaste problemen även om de vid första anblicken inte verkar stå i förgrunden: 1. Ersättandet av det nuvarande plutokratiska skiktet med en ny mekanism för ackumulering och distribution av finanskapitalet, omedelbart grundad direkt i den industriella produktionen. 2. Den sexuella frågan. 3. Frågan om huruvida amerikanismen kan sägas utgöra en historisk ”epok”, det vill säga om den kan föranleda en gradvis utveckling av samma slag som de ”passiva revolutioner” som karakteriserade det föregående seklet, utforskade på annat håll,² eller om den istället endast representerar en molekylär anhopning av element förutbestämda att producera en ”explosion”, det vill säga en omvälvning av fransk typ. 4. Frågan om ”rationalisering” av den europeiska demografiska sammansättningen. 5. Frågan om huruvida utvecklingen måste ha sin utgångspunkt i den industriella och produktiva världens innersta eller kan komma utifrån, genom den försiktiga men gedigna konstruktionen av en formell juridisk grund som från utsidan kan styra den nödvändiga utvecklingen av den produktiva apparaten. 6. Frågan om de så kallade höga lönerna som den ”fordiserade” och rationaliserade industrin betalar ut. 7. Fordismen som slutpunkt på processen av successiva försök från industrin att överskrida lagen om profitkvotens fallande tendens. 8. Psykoanalysen (och dess oerhörda spridning efter kriget) som ett uttryck för det ökade moraliska tvång som utövas av stats- och samhällsapparaten mot enskilda individer, och för de patologiska kriser som sådant tvång förorsakar. 9. Rotaryklubbar och frimureri. 10. [...]³

[2. För Gramscis vidareutveckling av sitt begrepp om ”passiv revolution” se anteckningen på s. 268–275 i Antonio Gramsci, *En kollektiv intellektuell* (Cavefors 1967). Red. anm.]

[3. Gramsci har här avbrutit uppräknigen och aldrig återupptagit den. I anteckningsboken är resten av sidan samt de tio efterföljande tomma. Red. anm.]

§ [2] Rationaliseringen av den europeiska demografiska sammansättningen

I Europa har de olika försöken att introducera aspekter av amerikanismen och fordismen kommit från det gamla plutokratiska skiktet, som vill förena det som, tills motsatsen bevisats, förefaller oförenligt: Europas gamla anakronistiska demografiska samhällsstruktur med det slags ultramoderna produktionsform och arbetssätt som står att finna i det mest fulländade amerikanska exemplet, Henry Fords industri. Det är därför fordismens införande möts av så mycket ”intellektuellt” och ”moraliskt” motstånd och sker under särskilt lömska och brutala former, med hjälp av det mest extrema tvång. För att uttrycka det i enkla ordalag: Europa vill både äta kakan och ha den kvar;⁴ ha alla de konkurrensfördelar som fordismen skapar utan att ge upp sin armé av parasiter, vilka genom att sluka kolossala mängder mervärde höjer startkostnaderna och försvagar konkurrenskraften på den internationella marknaden. Den europeiska reaktionen på amerikanismen bör följaktligen undersökas uppmärksam. Ur den analysen kan man härleda mer än en komponent som är nödvändig för att förstå den nuvarande situationen i en rad av den gamla världens stater och de politiska händelserna efter kriget.

Amerikanismen kräver, i sin mest utvecklade form, ett preliminärt villkor, vilket amerikanerna som behandlat dessa problem inte har ägnat sig åt eftersom det föreligger ”naturligt” i Amerika. Villkoret kan man kalla ”en rationell demografisk sammansättning” och består i faktumet att det inte finns talrika klasser utan väsentlig funktion i produktionens värld, det vill säga helt och hållet parasitära klasser. Den europeiska ”traditionen” och ”kulturen” kännetecknas däremot av förekomsten av just sådana klasser, skapade av ”rikedomen” och ”komplexiteten” i den tidigare historien som avlagrat en hop passiva sediment genom övermättning och fossilisering av statsjänstemän och intellektuella, prästerskap och godsägare, inom rovhandeln och i officerskåren som överlevt omvandlingen till värnpliktsarmé. Man kan till och med säga att ju längre en nations historia är, desto mer mångtaliga och betungande blir

[4. Det italienska ordspråket lyder ordagrant ”både ha tunnan full och frun berusad”. Övers. anm.]

dessa avlagringar av dagdrivande och överflödiga massor, vilka lever på "arvet" efter "förfäderna" som den ekonomiska historiens pensionärer. Att föra statistik över dessa (i samhällelig bemärkelse) ekonomiskt passiva element är mycket besvärligt, eftersom det är omöjligt att finna den "kategori" som kan definiera dem för en omedelbar undersöknings syften. Upplysande indikationer kan dock utvinnas indirekt, till exempel utifrån existensen av vissa former av nationellt liv. Ett betydande antal stora, medelstora (eller till och med små) byggnadskomplex av urban typ utan industri (utan fabriker) är en av dessa indikationer och tillhör de mest relevanta.

Det så kallade neapolitanska mysteriet: Värda att minnas är Goethes observationer angående Neapel och de "trösterika moraliska" slutsatser som Giustino Fortunato drog utifrån dem.⁵ Goethe gjorde rätt i att förkasta legenden om neapolitanarnas organiska "lazzaronism"⁶ och istället framhäva att de är ytterst aktiva och arbetsamma. Men frågan är vad det faktiska resultatet av denna arbetsamhet är: den är varken produktiv eller ämnad att tillfredsställa de produktiva klassernas anspråk och behov. Neapel är staden där majoriteten av Syditaliens jordägare (adliga eller ej) spenderar sin jordränta. Runt ett tiotusental av dessa familjer (av större eller mindre ekonomisk betydelse) med sina hov av tjänare och lakejer, organiseras det praktiska livet för en betydande del av staden, med dess hanterverksindustrier, med dess ambulering försäljare, med det säregna sätt varpå det omedelbara utbudet av varor och tjänster delas upp och erbjuds till de lättingar som spatserar omkring på gatorna. En annan viktig del av staden organiseras kring transporter och partihandel. Den "produktiva" industrin – i bemärkelsen att den skapar och ackumulerar nya varor – är relativt liten, trots att Neapel i den officiella statistiken räknas som Italiens fjärde industristad, efter Milano, Turin och Genua.

5. Fortunatos häfte om Goethe och hans omdöme om neapolitanarna återpublicerades av Bibliotheca editrice di Rieti i Domenico Petrinis skriftserie "Quaderni critici". Angående Fortunatos skrift bör man läsa Luigi Einaudis recension i *Riforma Sociale*, troligen 1912. [Recensionen är från 1918. Goethes reseskildring finns på svenska som *Johann Wolfgang von Goethes italienska resa* (Biblioteksförlaget 1961). Fortunatos slutsatser återfinns i anslutning till hans italienska översättning av avsnittet om Neapel, *Lettere da Napoli, di Wolfgango Goethe, tradotte da GF* (Quaderni critici 1917). Red. anm.]

[6. "Dagdriveri" eller "vagabondism". Övers. anm.]

Neapels socioekonomiska struktur (om vilken det idag går att få tillräckligt exakt information tack vare verksamheten inom den korporativa ekonomins provinsiella rådsförsamlingar) förklarar stora delar av staden Neapels historia, så full av uppenbara motsägelser och kvistiga politiska problem. Neapels förhållanden upprepar sig i större skala i Palermo och Rom och i en lång rad städer (de berömda "hundra städerna"⁷), inte bara i södra Italien och på öarna utan också i centrala och norra Italien (Bologna till stor del, Parma, Ferrara etc.). Avseende befolkningen i dessa städer kan man använda det folkliga ordspråket "när en häst skiter får hundra sparvar mat för dagen".

Ett faktum som ännu inte har studerats tillräckligt är att de medelstora och små lantegendomarna inte tillhör jordbrukande bönder utan småstädernas borgerskap, och att denna jord upplåts genom primitivt hälftenbruk (det vill säga mot tjänster och ersättning in natura) eller arrende. Alltså finns det en enorm (i förhållande till bruttoavkastningen) mängd "pensionärer" och "rentierer" bland bourgeoisien, vilket i en viss typ av ekonomisk litteratur värdig *Candide* har gett upphov till den så kallade besparingsproducentens monstruösa gestalt, det vill säga ett ekonomiskt passivt befolkningsskikt som från ett bestämt antal bönders primitiva arbete inte bara hämtar sitt eget uppehälle utan till och med lyckas lägga undan besparingar. Detta är en av de mest ohyggliga och osunda formerna av kapitalackumulation, eftersom den grundar sig på orättfärdigt ockrande och exploatering av bönder som hålls på gränsen till undernäring, och dessutom är enormt kostsam – det knappa sparade kapitalet motsvaras av de oerhörda utgifter som ofta är nödvändiga för att upprätthålla en hög levnadsstandard för stora mängder av absoluta parasiter. (Det historiska fenomen som innebar att det på den italienska halvön, i vågor efter de medeltida kommunernas fall och den kapitalistiska initiativförmågans tillbakagång i det urbana borgerskapet, uppstod en sådan onormal situation – orsaken bakom samhällets stagnation – kallas av historikern Niccolò Rodolico ett "återvändande till jorden" och har till och med antagits vara ett tecken på hälsosamma nationella framsteg. Så mycket kan klyschorna trubba av det kritiska tänkandet.)

[7. "Le cento città d'Italia illustrate" var en serie illustrerade monografier om berömda platser i Italien som utkom veckovis mellan 1924 och 1929. Övers. anm.]

En annan källa till absolut parasitism har alltid varit statsförvaltningen. Renato Spaventa har räknat ut att i Italien lever en tiondel av befolkningen (fyra miljoner invånare)⁸ av statsbudgeten. Det händer än idag att relativt unga män (på några år över 40), med mycket god hälsa och vid full fysisk och intellektuell vigör, efter 25 år av statlig tjänst upphör med all produktiv aktivitet för att istället klara sig på sina mer eller mindre ansevliga pensioner. En arbetare kan däremot först efter 65 års ålder åtnjuta sin pension och för bonden existerar inte någon åldersgräns för arbetet. (Det är därför den genomsnittliga italienaren häpnar om han får höra att en amerikansk multimiljonär fortsätter att vara aktiv ända till sitt livs sista medvetna dag.) Om en präst i en familj blir kanik blir ”kroppssarbete” genast ”en skam” för hela släkten; man kan på sin höjd ägna sig åt affärsverksamhet.

Sammansättningen av den italienska befolkningen hade redan gjorts ”osund” av den långvariga emigrationen och av kvinnornas låga sysselsättningsgrad i arbeten som producerar nya varor; förhållandet mellan ”potentiellt” aktiv och passiv befolkning var en av de mest ofördelaktiga i Europa.⁹ Den blir ännu mer ofördelaktig om man betänker: 1. De endemiska sjukdomarna (malaria etc.) vilka minskar individernas genomsnittliga arbetskapacitet. 2. Det kroniska tillståndet av undernäring hos många lägre lantbrukande skikt.¹⁰ 3. Den endemiska arbetslösheten som finns i vissa jordbruksregioner och inte syns i de officiella undersökningarna. 4. Den ansevliga absolut parasitära delen av befolkningen som för sina tjänster kräver ett annat betydande, indirekt parasitärt segments arbete – och den ”semiparasitära” delen som är sådan eftersom den på

[8. Cirka år 1930. Övers. anm.]

9. Jfr professor Mortaras studier angående detta, till exempel i *Prospettive economiche* från 1922.

10. Detta framgår av professor Mario Camis studier publicerade i *Riforma Sociale* 1926, vars nationella medeltal bör delas upp i medeltal för klass. Om det nationella genomsnittet knappt når den standard som vetenskapen har markerat som oundgänglig är det självklart att sluta sig till kronisk undernäring hos en icke obetydlig del av befolkningen. I senatens diskussion om budgeten för år 1929–1930 bekräftade senator Mussolini att man i några regioner under hela årstider lever uteslutande på vilda växter. Jfr sessionens protokoll i *Atti parlamentari* och senator Ugo Anconas anförande, vars reaktionära och fåfänga ambitioner omedelbart blev punkterade av statens överhuvud [Mussolini].

ett abnormt och osunt vis multiplicerar underordnade ekonomiska aktiviteter som handel och mellanhandsverksamhet generellt.

Den här situationen råder inte bara i Italien. I högre eller mindre grad råder den i alla det gamla Europas länder och i ännu värre form i Indien och Kina, vilket förklarar historiens stagnation i dessa länder och deras politisk-militära impotens. (I undersökningen av detta problem är det inte omedelbart fråga om formen av socioekonomisk organisering, utan om rationaliteten i proportionerna mellan olika sektorer av befolkningen inom det rådande samhällssystemet. Varje system har sin egen lag om de bestämda proportionerna i den demografiska sammansättningen,¹¹ sin egen ”optimala” balans och rubbningar, vilka ifall de inte korrigeras med lämplig lagstiftning i sig kan vara katastrofala eftersom de, fränsett varje annat upplösande element, torkar ut det nationella ekonomiska livets källor.)

Amerika har inga storslagna ”historiska och kulturella traditioner” men är inte heller nedtyngt av denna blykåpa. Detta är en av huvudorsakerna (säkerligen viktigare än den så kallade naturliga rikedom) till dess väldiga kapitalackumulation, trots att de folkliga klasserna åtnjuter en högre levnadsstandard där än i Europa. Frånvaron av klibbigt parasitär sediment som lämnats kvar av gångna historiska faser har gett industrin och i synnerhet affärsverksamheten en hälsosam grund och tillåter en ständig minskning av transporter och handels ekonomiska roll till en verkligt underordnad aktivitet inom produktionen, till och med försöket att absorbera dessa aktiviteter i själva den produktiva aktiviteten.¹² I och med att dessa preliminära villkor rådde, redan rationaliserade av den historiska utvecklingen, var det relativt lätt att rationalisera produktionen och arbetet, med en skicklig kombination av våld (ödeläggandet av arbetarnas fackliga organisering på territoriell basis) och övertalning (höga löner, diverse sociala förmåner, ideologisk propaganda och ytterst kompetent politik), som lyckades göra produktionen till grunden

[11. Om ”bestämda proportioner” se anteckningen på s. 279–281 i Gramsci, *En kollektiv intellektuell* (1967). Red. anm.]

12. Jfr Fords genomförda experiment och de besparingar hans företag gjorde genom att på egen hand ombesörja transporter och handel med de producerade varorna, besparingar som påverkade produktionskostnaderna och alltså tillät högre löner och lägre försäljningspriser.

för hela nationens liv. Hegemonin föds i fabriken, och för att göra sig gällande behöver den inte mer än ett minimum av professionella politiska och ideologiska förmedlare.

”Massornas” fenomen som gjorde sådant intryck på Romier,¹³ är ingenting annat än formen för den här typen av rationaliserat samhälle i vilket ”basen” dominerar överbyggnaderna mer direkt och dessa är ”rationaliserade” (förenklade och reducerade till antalet).

Rotaryklubbar och frimureri (Rotary är ett frimureri utan småborgarna och utan den småborgerliga mentaliteten). Amerika har Rotary och YMCA, Europa har frimureriet och jesuiterna. Försök att introducera YMCA i Italien; stöd från den italienska industrin till dessa försök (finansiering av Agnelli och katolikernas våldsamma reaktion). Försök av Agnelli att absorbera gruppen kring *Ordine Nuovo* som vidhöll en egen form av ”amerikanism”, acceptabel för arbetarklassen.¹⁴

I Amerika har rationaliseringen föranlett behovet att utforma en ny typ av människa, anpassad till den nya typen av arbete och produktionsprocess – utformningen är hittills endast i sin inledande fas och därmed (skenbart) idyllisk. Det är fortfarande en fas av psykofysisk anpassning till den nya industriella basen, eftersökt genom de höga lönerna. ”Överbyggnaden” har ännu (innan krisen 1929) inte blommat ut, förutom möjligtvis sporadiskt; den grundläggande frågan om hegemonin har alltså ännu inte ställts. Kampen förs med vapen som tagits ur den gamla europeiska arsenalen och fördärvats ytterligare. De är alltså fortfarande ”anakronistiska” jämfört med ”sakernas” utveckling. Kampen som utspelar sig i Amerika (beskriven av Philip)¹⁵ är fortfarande den för hantverksrätten och mot den ”industriella friheten”, alltså lik den kamp som ägde rum i Europa på 1700-talet fastän under andra förhållanden. De amerikanska arbetarnas fackföreningar är mer än något annat det korporativa uttrycket för kvalificerade hantverksrättigheter och därigenom har indu-

[13. Lucien Romiers bok från 1927 finns i svensk översättning som *Europa eller Amerika. Vem tar ledningen?* (Norstedt 1929). Red. anm.]

[14. Gramsci syftar på Fiat-koncernens grundare Giovanni Agnellis försök att vinna över de upproriska arbetarna vid sin fabrik i Turin efter kriget. Gramsci var medgrundare till tidskriften *Ordine Nuovo* som tog en aktiv och ledande roll bland arbetarna när konflikterna i Turin eskalerade under 1920. Red. anm.]

[15. André Philip, *Le problème ouvrier aux États-Unis* (Félix Alcan 1927). Red. anm.]

trialisernas krav på att hejda dem en ”progressiv” aspekt. Frånvaron av den europeiska historiska fasen, som också på det ekonomiska planet är märkt av franska revolutionen, har lämnat de amerikanska folkliga massorna i oförädlad tillstånd – till detta adderas avsaknaden av nationell homogenitet, blandningen av raskulturer, negerfrågan.

I Italien hade man en inledning av fordristisk fanfar (ett förhålligande av de stora städerna, byggnadsplaner för ett Stormilano etc., en försäkran att kapitalismen ännu är i sin linda och att det är nödvändigt att förbereda scheman för grandios utveckling åt den etc.; se angående detta några artiklar av Schiavi i *Riforma Sociale*), sedan följde omvändelsen till ruralismen och den av upplysningen influerade nedvärderingen av staden, upphöjandet av hantverket och den idylliska patriarkalismen, hänvisningar till ”hantverksrätten” och en kamp mot den industriella friheten. Likväl, även om utvecklingen är långsam och full av förståelig försiktighet, kan man inte säga att den konservativa sidan, som representerar den gamla europeiska kulturen med hela dess parasitära följe, står utan motståndare.¹⁶

De Mans bok¹⁷ är även den, på sitt sätt, ett uttryck för dessa problem som vänder upp och ned på den gamla europeiska strukturen, men ett uttryck utan storhet, som inte ansluter sig till någon av de viktigaste historiska krafterna som strider om världen.

Översättning: Samuel Levander

16. Ur denna synvinkel är tendensen som representeras av *Nuovi Studi*, av *Critica Fascista* och av det intellektuella centrumet för korporativa studier organiserat av universitetet i Pisa intressant.

[17. Hendrik de Man, *Au delà du marxisme* (L'églantine 1927). Red. anm.]

Arkiv förlags

Moderna klassiker

Michel Foucault, *Vansinnets historia under den klassiska epoken*
Claude Lévi-Strauss, *Det vilda tänkandet*
Jürgen Habermas, *Borgerlig offentlighet*
Theodor W Adorno, *Minima Moralia*
Michel Foucault, *Övervakning och straff*
C Wright Mills, *Den sociologiska visionen*
Karl Polanyi, *Den stora omdaning*
Per Nyström, *Historia och biografi. Essäer och artiklar 1933–1989*
Robert Brenner, *Klasstrider och ekonomisk utveckling under feodalismen*
Norbert Elias & John L Scotson, *Etablerade och outsiders*
David Riesman, *Den ensamma massan*
Claude Lévi-Strauss, *Spillror av paradiset*
Paul Feyerabend, *Mot metodtvånget*
Raymond Williams, *Tv. Teknik och kulturell form*
Michel Foucault, *Vetandets arkeologi*
Eric J Hobsbawm, *Massproducerade traditioner*
Perry Anderson, *Övergångar från antiken till feodalismen*
Roland Barthes, *Mytologier*
Pierre Bourdieu & Jean-Claude Passeron, *Reproduktionen*
Albert O Hirschman, *Sorti eller protest. En fråga om lojaliteter*
Elinor Ostrom, *Allmänningen som samhällsinstitution*
Marshall Berman, *Allt som är fast förflyktigas*
Marie Jahoda m.fl., *De arbetslösa i Marienthal*
Ferdinand de Saussure, *Kurs i allmän lingvistik*

»[Läs mer om böckerna på www.arkivmodernaklassiker.se](http://www.arkivmodernaklassiker.se)«